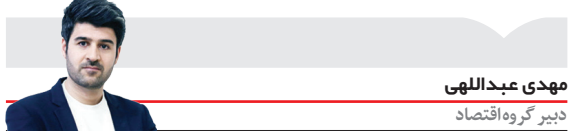

دولت در ۸ ماه اول ۱۴۰۱ بیش از ۳۱۱ هزار میلیارد تومان درآمد مالیاتی داشته است

۱۰۳ درصد درآمد مالیاتی امسال محقق شد

مهدی عبداللهی

دبیر گروه اقتصاد

سازمان امور مالیاتی در روزهای اخیر آمار مربوط به جزئیات درآمدهای مالیاتی کشور در هشت‌ماهه نخست را منتشر کرد. طبق این گزارش، بدون در نظر گرفتن درآمد مالیات بر واردات که مسئول اخذ آن گمرک است، از رقم نزدیک به ۴۵۳ هزار میلیارد تومانی درآمد مالیاتی دولت در کل سال ۱۴۰۱، به‌طور میانگین حدود ۳۰۲ هزار میلیارد تومان آن باید در هشت‌ماهه محقق می‌شد. طبق گزارش سازمان امور مالیاتی، طی هشت‌ماهه امسال درآمد مالیاتی کشور نزدیک به ۳۱۱ هزار میلیارد تومان است. این به معنی تحقق ۱۰۳ درصدی درآمد مالیاتی هشت‌ماهه است.

۵۱ درصد از مالیات ارزش افزوده محقق نشد

انتظر که گفته شد، از ۲۰۵ هزار و ۱۶۲ میلیارد تومان مالیات بر ارزش افزوده، حدود۱۳۷ هزار میلیارد تومان آن مربوط به هشت‌ماهه نخست امسال است. اما میزان تحقق این پایه مالیاتی در هشت ماه ۱۱۶ هزار و ۷۷۰ میلیارد تومان معادل ۸۵ درصد بوده است. نگاهی به اجزای این پایه مالیاتی نشان می‌دهد در هشت‌ماهه امسال علاوه بر کاهش درآمد دولت از محل دخانیات، از محل مالیات بر فروش فرآورده‌های نفتی و بنزین نیز درآمدها کاهشیی بوده است. به‌طوری‌که از درآمد ۶ هزار میلیارد تومانی این بخش، در هشت‌ماهه تنها ۲٫۶ هزار میلیارد تومان آن محقق شده است. البته تنها مساله این نیست؛ چراکه از درآمد ۱۴۹ هزار و ۴۰۰ میلیارد تومانی برای مالیات ارزش افزوده، در هشت‌ماهه ۸۲ هزار میلیارد تومان آن محقق شده، درحالی‌که باید حدودد ۱۰۰ هزار میلیارد تومان آن محقق می‌شد.

تحقق ۳۱۱ هزار میلیارد تومان درآمد مالیاتی

نگاهی به جزئیات عملکرد درآمدهای مالیاتی در ۸‌ماهه نشان می‌دهد در قانون بودجه ۱۴۰۱ رقم ۲۳۲ هزار۵۵۳ میلیارد تومان درآمد مالیاتی پیش‌بینی شده است. از این مقدار، ۷۹ هزار و ۷۴۰ میلیارد تومان آن برای مالیات بر واردات درنظر گرفته شده که مسئول اخذ آن گمرک بوده و مسئولیت اخذ ۴۵۲ هزار و ۸۱۰ میلیارد تومان آن برعهده سازمان امور مالیاتی است. با این حساب، اگر درآمد مالیات بر واردات را درنظر نگیریم، در ۸‌ماهه سال جاری از کل درآمد مالیاتی دولت به‌طور میانگین باید نزدیک به ۳۰۲ میلیارد تومان آن محقق شود. آمارهای سازمان امور مالیاتی نشان می‌دهد در ۸‌ماهه امسال میزان درآمد مالیاتی محقق شده دولت ۳۱۰ هزار و ۶۹۹ میلیارد تومان بوده است. این رقم به معنی تحقق ۱۰۳ درصدی در ۸‌ماهه و تحقق ۶۹ درصدی از کل درآمد مالیاتی ۱۲ ماهه است.

تولید جور همه را کشید

بررسی جزئیات درآمد مالیاتی دولت طی ۸‌ماهه نشان می‌دهد بالاترین میزان تحقق درآمد در میان پایه‌های مالیاتی عمده، مربوط به درآمد از مالیات اشخاص حقوقی (شرکت‌ها) بوده است، به‌طوری‌که طی ۸‌ماهه امسال درآمد دولت از این محل بیش از ۱۲۷ میلیارد تومان بوده درحالی‌که پیش‌بینی قانون بودجه برای کل سال، نزدیک به ۱۳۵ و برای ۹‌ماهه نیز حدود ۹۰ میلیارد تومان بوده است. برخلاف بخش تولید که درآمد مالیاتی پیش‌بینی شده از آن در ۸‌ماهه تحقق ۱۴۲ درصدی داشته، اما در بخش مالیات بر درآمدها میزان تحقق ۹۸ درصد، درصدها در بخش مالیات بر ثروت میزان تحقق ۶۲ درصد و در بخش مالیات بر کالا و خدمات این میزان ۸۵ درصد بوده است.
انتظر که ملاحظه می‌شود، اشخاص حقوقی جور بخش‌های دیگر را در موضوع مالیات کشیده و عدم تحقق درآمدهای مالیاتی بخش‌های دیگر را جبران کرده‌اند.

لازم به ذکر است درخصوص مالیات اشخاص حقوقی، رویکرد وزارت اقتصاد و دولت سیزدهم رویکردی حمایتی بوده است چرا که در دولت سیزدهم برای اولین بار در قانون بودجه، دولت نرخ مالیات موضوع ماده (۱۰۵) قانون مالیات های

گزارش

«شفافیت تسهیلات و تعهدات کلان و اشخاص مرتبط بانکی» برای نخستین‌بار در بودجه سال جاری به قانون تبدیل شد و اجرای آن وضعیت حدود ۲۰۰۰ هزار میلیارد تومان، معادل ۵۰درصد از کل تسهیلات بانکی را برای عموم مردم شفاف کرده است. انتشار این اطلاعات علاوه‌بر ایجاد امکان «نظارت عمومی و مردمی» بر تسهیلات‌دهی بانک‌ها، زمینه را برای «تسریع در حذف رانت و فساد» و «هدایت اعتبارات بانکی» فراهم می‌کند و تحولی بی‌سابقه در نظارت بانکی محسوب می‌شود.

نتایج یک اصلاح در نظام بانکی

مجلس شورای اسلامی در یک بند قانونی متریقی در بودجه سال ۱۴۰۱، شبکه بانکی را موظف به شفاف‌سازی جزئیات تسهیلات و تعهدات کلان و اشخاص مرتبط کرد. در این بند قانونی که در تبصره ۱۶ قانون بودجه امسال تصویب شد، آمده است:

۱- بانک مرکزی موظف است با استفاده از سامانه اطلاعاتی خود و اطلاعات دریافتی از بانک‌ها و موسسات اعتباری، میزان پرداختی و مانده‌تسهیلات و تعهدات کلان و اشخاص مرتبط و میزان پرداختی هر یک را به‌تفکیک ذی‌نفعان واحد، نرخ سود، مدت بازپرداخت، دوره تنفس، وضعیت بازپرداخت (جاری، برسرپید گذشته، معوق یا مشکوک‌الموصل)، نوع و میزان وثیقه دریافت‌شده، بر تازنامی بانک مرکزی قرار دهد.

مستقیم اشخاص حقوقی را با کاهش ۵ واحد درصدی، از ۲۵ به ۲۰ درصد رساند. طبق اظهارات مسئولان وزارت صمت، عمده افزایش درآمدهای مالیاتی اشخاص حقوقی از محل شناسایی فرار مالیاتی بوده و تحقق درآمدهای فعلی با افزایش فشار بر بخش مولد رخ نداده است.

۴۰ درصد مالیات بر ثروت محقق نشد

در ۸‌ماهه نخست امسال بدون درنظر گرفتن مالیات بر واردات، ترکیب مالیاتی دولت در ایران به این شکل است که ۴۱ درصد آن را شرکت‌ها، نزدیک به ۳۸ درصد از مالیات بر ارزش افزوده، ۱۸ درصد را اشخاص حقیقی، و ۳٫۷ درصد نیز تحت‌عنوان مالیات بر ثروت بوده است. اما این درحالی است که نگاهی به تجربه کشورهای عضو OECD نشان می‌دهد در این کشورها نزدیک به ۳۳ درصد از اشخاص حقیقی، ۲۸ درصد ارزش افزوده، ۱۷ درصد سایر مالیات‌ها، ۱۳ درصد شرکت‌ها و ۷٫۳ درصد نیز مربوط به مالیات بر ثروت است. در آمریکا سهم اشخاص حقیقی ۵۵ درصد، ارزش افزوده ۲۶ درصد، ثروت ۱۶ درصد، سایر مالیات‌ها ۲۳ درصد و شرکت‌ها پنج درصد است. آمارها نشان می‌دهد در اغلب کشورهای توسعه‌یافته ترجیح مالیات‌ستانی از اشخاص حقیقی بوده و سهم اشخاص حقوقی نسبتاً پایین است. اما این وضعیت در ایران کاملاً وارونه است. برای مثال در بخش مالیات بر ثروت که شامل مالیات نقل‌وانتقال سهام در بورس، مالیات بر ارث، نقل‌وانتقال سرقفلی، نقل‌وانتقالات املاک و حق تمیر و اوراق بهادار است، پیش‌بینی دولت از درآمد این پایه مالیاتی برای کل سال ۱۴۰۱ رقم ۲۷ هزار و ۷۹۵ میلیارد تومان بوده اما کل رقم محقق شده در ۸‌ماهه ۱۱ هزار و ۴۳۴ میلیارد تومان بوده است. درحالی‌که در ۸‌ماهه باید ۱۸ هزار و ۵۳۰ میلیارد تومان از آن محقق می‌شد. به عبارتی، میزان تحقق آن ۶۲ درصد بوده است. همچنین با تصمیم اخیر دولت مبنی بر کاهش مالیات نقل‌وانتقال سهام در بازار سرمایه نیز بخشی از درآمد دولت از این محل کاهش خواهد یافت. نکته قابل تامل اینکسه درحالی‌دولت در بخش مالیات بر ثروت رقم مالیات نقل‌وانتقال سهام را ۱۰ هزار و ۴۲۰ میلیارد تومان ذکر کرده که در ۸‌ماهه میزان تحقق آن ۳ هزار و ۶۶۶ میلیارد تومان بوده که با تصمیم اخیر در ۴‌ماهه انتهایی امسال نیز بخش زیادی از آن محقق نخواهد شد.

تحقق ۵ درصد از درآمد مالیاتی از خانه و خودرو

یکی از موارد قابل رصد در درآمدهای مالیاتی، مالیات بر واحدهای مسکونی و خودروهای گرانقیمت و مالیات بر خانه‌های خالی از سکنه است. درحالی‌که دولت در قانون بودجه رقم درآمد مالیاتی از واحدهای مسکونی گرانقیمت را ۷۰۷ میلیارد تومان، برای خودروهای گرانقیمت پنج‌هزار و ۵۱ میلیارد تومان و بر سر خانه‌های خالی دوهزار و ۲۰ میلیارد تومان پیش‌بینی کرده بود، اما در هشت‌ماهه نخست میزان تحقق برای واحدهای مسکونی گرانقیمت ۲۱ میلیارد تومان، برای خودروهای گرانقیمت ۳۷۵ میلیارد تومان و برای خانه‌های خالی ۱٫۴ میلیارد تومان بوده است. به‌عبارتی از رقم هفت‌هزار و ۷۷۸ میلیارد تومان درآمد پیش‌بینی‌شده برای این سه‌بخش در ۱۲ ماهه سال ۱۴۰۱، طی هشت‌ماهه تنها ۵ درصد از آن محقق شده است. تفاوت قابل توجه در درآمد پیش‌بینی شده و ارقام محقق‌شده نشان می‌دهد سیاستگذار در حوزه مالیات که اتفاقاً باید بیشترین اشراف را داشته باشد، اما عملاً با چشم بسته تصمیم گرفته، بدون اینکه اطلاعات و داده‌های ریز از ظرفیت مالیات‌دهی این بخش‌ها اطلاع داشته باشد یا اینکه زبرساخت‌ها اخذ مالیات از این حوزه را ایجاد کند.

افزایش درآمد مالیاتی از مشاغل با شفاف‌سازی

یکی از تغییرات قابل ملاحظه در بخش مالیات‌ها، افزایش درآمد دولت از مالیات مشاغل است. درحالی‌که در هفت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۰ (آمار در دسترس) رقم مالیات این حوزه ۹ هزار و ۲۷۰ میلیارد تومان و در ۱۲ ماه سال ۱۴۰۰ این رقم ۱۷ هزار میلیارد تومان بوده، اما در هشت‌ماهه نخست امسال رقم مالیات از مشاغل به ۱۸ هزار و ۹۰۰ میلیارد تومان رسیده است که به احتمال زیاد نسبت

اقتصاد

به مدت مشابه سال قبل (هشت‌ماهه ۱۴۰۰) رشد ۷۴ درصدی داشته است. گفته می‌شود افزایش درآمد مالیاتی دولت از این حوزه به دلیل شفاف‌سازی‌هایی است که در دولت سیزدهم در این پایه مالیاتی رخ داده است. لازم به ذکر است طبق تعریف اولین و پایه‌ترین ماده فصل چهارم از باب سوم قانون مالیات‌های مستقیم یعنی ماده ۹۳ قانون مالیات‌های مستقیم «درآمدی که شخص حقیقی از طریق اشتغال به مشاغل یا به عناوین دیگر غیر از موارد مذکور در سایر فصل‌های این‌قانون در ایران تحصیل کند پس از کسر معافیت‌های مقرر در این قانون مشمول مالیات بر درآمد مشاغل می‌باشد.»

کاهش ۸۰ درصدی درآمد مالیات بر دخانیات

بررسی آمارهای عملکرد درآمدهای مالیاتی سازمان امور مالیاتی در هشت‌ماهه امسال یک نکته قابل‌تأملی را نشان می‌دهد. در هشت‌ماهه نخست امسال درحالی‌کل درآمد مالیاتی دولت از سیگار و دخانیات ۸۵۵ میلیارد تومان بوده که در هفت‌ماهه سال ۱۴۰۰ (آمار قابل‌دسترس) این مقدار چهارهزار و ۲۵۵ میلیارد تومان بوده است. بررسی جزئی تر آمارهای سازمان امور مالیاتی نشان می‌دهد دلیل کاهش درآمد دولت از سیگار و دخانیات، به صفر رسیدن درآمد دولت از مالیات بر مصرف سیگار (موضوع بند د» تبصره ۷ قانون بودجه) است. به‌عبارتی درحالی طی هفت‌ماهه نخست سال گذشته درآمد دولت از این محل ۳۳۱۹ میلیارد تومان و در ۱۲ ماهه نیز چهارهزار و ۸۵۰ میلیارد تومان بوده اما در سال جاری کل درآمد مالیاتی دولت از این محل، حذف‌شده و صفر بوده است. درمجموع درآمد دولت از محل فروش و مصرف سیگار طی هشت‌ماهه امسال کاهش بیش از ۸۰ درصدی داشته است.

راز حذف یک درآمد ۵ هزار میلیارد تومانی

نگاهی به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد درحالی‌که در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ رقم چهارهزار و ۷۷۵ میلیسارد تومان با عنوان مالیات بر مصرف سیگار (شماره طبقه‌بندی بودجه‌ای ۱۱۰۵۱۵) در نظر گرفته شده و حتی در پایان سال برای دولت نیز از این محل رقم ۴۸۵ میلیارد تومان درآمد محقق شده بود، اما در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ این بند از بودجه حذف شده است. پیگیری‌ها از اخبار فصل بودجه نشان می‌دهد با رای مجلس بند الحاقی ۷ تبصره ۶ مربوط به افزایش مالیات بر دخانیات، از قانون بودجه حذف شده است. بررسی‌ها حاکی است که پیش از دی سال ۱۴۰۰ و اجرای قانون دائمی مالیات بر ارزش افزوده، ردیف‌های مالیات سیگار شامل درصدهای تعیین‌شده در ماده ۷۳ قانون برنامه ششم توسعه، ۱۵ درصد قانون ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ و جزء تبصره ۶ بودجه ۱۴۰۰ برای هر نخ سیگار تولید داخل با نشان ایرانی ۲۵۰ و با نشان بین‌المللی ۵۰۰ ریال، هر بسته ۵۰ گرمی تنباکوی داخلی ۳۳۰۰ ریال و تنباکوی وارداتی ۱۰۰ هزار ریال با ارزش درآمدی حدود ۷۰ هزار میلیارد ریال بود. با توجه به حذف جزء تبصره ۶ بودجه ۱۴۰۰ با اجرایی شدن قانون ارزش افزوده، کمیسیون تلفیق برای جبران کاهش درآمد دولت از محل مالیات بر دخانیات، تبصره‌ای برای الحاق به لایحه بودجه ۱۴۰۱ مصوب کرد. براساس این مصوبه از ابتدای سال ۱۴۰۱ به قیمت خرده‌فروشی هر نخ سیگار تولید داخل با نشان ایرانی مبلغ ۲۳۰ تومان، تولید داخل با نشان بین‌المللی برند ۸۰۰ تومان و هر نخ سیگار وارداتی ۱۵۰۰ تومان هر بسته ۵۰ گرمی تنباکوی تولید داخل و وارداتی مبلغ ۳۰ هزار تومان به‌عنوان عوارض اضافه شود. موضوعی که با انتقادهای تولیدکنندگان نسبت به آنچه احتمال افزایش قاچاق محصولات دخانی خوانده‌د، همراه شد و در جلسه هفتم اسفندماه صحن علنی مجلس شورای اسلامی، نمایندگان به حذف کامل آن رای دادند.

لازم به ذکر است در اغلب کشورها گرچه دولت نگاه درآمدی به مساله دخانیات و سیگار ندارد، اما برای حفظ سلامتی جامعه و کنترل مصرف دخانیات، اقدام به اعمال مالیات‌های سنگین روی مصرف دخانیات می‌کند. این درحالی است که مجلس‌ها هم امسال حتی قید جریمه پنج‌هزار میلیارد تومانی سیگاری‌ها و دخانیاتی‌ها را هم زده‌اند.

وضعیت درآمدهای مالیاتی کشور (به‌جز مالیات بر واردات) طی ۸ ماهه سال ۱۴۰۱		
عنوان	منبع مالیاتی	رقم درآمد مالیاتی (میلیارد تومان)
بند اول: مالیات اشخاص حقوقی	علی‌الحساب اشخاص حقوقی دولتی	۹,۶۶۵
	عملکرد شرکت‌های دولتی	۸,۸۷۸
	نهاده‌ها و بنیادهای انقلاب اسلامی	۱۱۳۲
	اشخاص حقوقی غیردولتی	۱۰۸,۳۴۳
	مالیات شرکت‌ها و موسسات وابسته به آستان قدس رضوی	۱۱۵
بند دوم: مالیات بر درآمد	مالیات موضوع ماده(۷۸)	۲۳۱
	مالیات زیرمجموعه نیروهای مسلح و ستاد اجرایی فرمان امام(ره)	۵
	جمع بند اول	۱۲۷,۳۵۴
	حقوق کارکنان بخش عمومی	۱۴,۲۵۹
	حقوق کارکنان بخش خصوصی	۱۸,۵۵۶
	مشاغل	۱۸,۹۵۵
	مستغلات	۳,۲۵۶
	متفرقه درآمد	۳۸۹
	درآمد حاصل از رسیدگی پرونده‌های مالیاتی مراکز درمانی	۵۱
	جمع بند دوم	۵۵,۴۱۱
بند سوم: مالیات بر ثروت	ارث	۱,۲۸۷
	اتفاقی	۳۶
	نقل‌وانتقال سرقفلی	۱,۵۵۳
	نقل‌وانتقال سهام	۳,۶۶۶
	نقل‌وانتقال املاک	۳,۰۷۵
بند پنجم: مالیات بر درآمد	حق تمیر و اوراق بهادار	۱,۴۷۵
	مالیات بر واحدهای مسکونی گرانقیمت	۲۱
	مالیات خودروهای گرانقیمت	۳۷۵
	مالیات بر واحدهای مسکونی خالی از سکنه	۱,۶
	جمع بند سوم	۱۱,۴۳۴
بند چهارم: مالیات بر واردات	بند چهارم: مالیات بر واردات	-
	مالیات بر فروش فرآورده‌های نفتی و بنزین	۲,۵۶۵
	دو درصد مالیات سایر کالاها (معوق)	۳۱
	عوارض خروج مسافران مرزهای کشور	۱,۴۱۳
	مالیات بر فروش سیگار	۸۵۵
	مالیات بر مصرف سیگار موضوع بند (د) تبصره (۷)	۵
	مالیات بر نقل‌وانتقالات اتومبیل	۴,۹۲۷
	مالیات شماره‌گذاری خودرو	۴,۸۵۶
	مالیات بر ارزش‌افزوده	۸۲,۳۴۵
	یک‌درصد مالیات بر ارزش‌افزوده موضوع ماده (۳۷)	۱۸,۴۲۸
	۲۷صد مالیات بر ارزش‌افزوده شهرداری‌ها	۱,۳۹۳
	درآمد حاصل از رسیدگی قطعی پرونده‌های مدوین مالیات بر ارزش‌افزوده	۱۴
	درآمد حاصل از عوارض دریافتی از شرکت‌های قنار	۳۲ میلیون تومان
مالیات موضوع درآمد حاصل از صادرات مواد خام و محصولات معدنی	۵۲ میلیون تومان	
جمع بند پنجم	۱۱۶,۷۷۵	
کل درآمد مالیاتی کشور	۳۱۵,۹۶۹	
منبع: سازمان امور مالیاتی		

وضعیت تحقق پیش‌بینی‌های قانون بودجه ۱۴۰۱ از درآمدهای مالیاتی تا ۸‌ماهه – ارقام به میلیارد تومان	عنوان	ارقام برای ۱۲‌ماهه	ارقام بودجه برای ۸‌ماهه	رقم محقق شده	درصد تحقق
بند اول: مالیات اشخاص حقوقی	۱۳۴,۷۹۵	۸۹,۸۶۳	۱۲۷,۳۵۴	۱۴۲	
بند دوم: مالیات بر درآمدها	۸۵,۵۵۹	۵۶,۷۰۶	۵۵,۴۱۱	۹۸	
بند سوم: مالیات بر ثروت	۲۷,۷۹۵	۱۸,۵۳۰	۱۱,۴۳۴	۶۲	
بند چهارم: مالیات بر واردات	–	–	–	–	
بند پنجم: مالیات بر کالاهای و خدمات	۲۵۵,۱۶۲	۱۳۶,۷۷۴	۱۱۶,۷۷۵	۸۵	
کل درآمد مالیاتی کشور	۴۵۲,۸۱۵	۳۰۱,۸۷۳	۳۱۵,۹۶۹	۱۵۳	

۵۰ درصد از کل تسهیلات بانک‌ها شفاف شد

اتفاق مثبت در «نظارت بانکی»

نظارت عمومی در نظام بانکی فراهم کردند که در نوع خود بی سابقه است.

شفافیت ۲۰۰۰ هزار میلیارد تومان از تسهیلات بانکی

مطابق با آخرین اطلاعات منتشرشده از سوی بانک مرکزی، مانده کل تسهیلات شبکه بانکی در پایان شهریور ۱۴۰۱، معادل ۴۰۰۰ هزار میلیارد تومان بوده است. از این میزان، ۱۷۶۰ هزار میلیارد تومان آن مربوط به تسهیلات کلان و ۲۰۰ هزار میلیارد تومان دیگر نیز برای تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبطی است که به‌واسطه تبصره ۱۶ شفاف شده و جزئیات آن برای اولین بار در کشور، در اختیار عموم مردم و کارشناسان و رسانه‌ها قرار گرفته است. بنابراین، با شفافیت تسهیلات کلان و اشخاص مرتبط و متعاقباً دسترسی به اطلاعات ۲۷ بانک دارای تسهیلات کلان و اشخاص مرتبط، حدود ۵۰درصد از کل مانده تسهیلات شبکه بانکی شفاف شده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد از کل ۱۷۶۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات کلان منتشرشده، بیش از ۶۰۶ هزار میلیارد تومان آن یعنی معادل ۳۰ درصد، به ۲۵ فقره تسهیلات بالای ۱۰ هزار میلیارد تومان، اختصاص دارد.

نظارت بر خلق پول: یک حق عمومی

مطابق با نظریه مدرن پولی، بانک‌ها از طریق تسهیلات‌دهی،

نقدبستگی کشور را افزایش می‌دهند و به‌اصطلاح خلق پول می‌کنند. اگر این‌ خلق پول و افزایش نقدبنگی که قدرت آن با مجوز حاکمیت در اختیار بانک‌ها قرار گرفته است، در جهت مناسب استفاده شود، به رشد اقتصادی و بزرگ شدن کبک اقتصاد منجر می‌شود؛ در غیر این‌صورت، ممکن است عده معدودی که به تسهیلات کلان دسترسی دارند، منتفع شوند، ولی رکود و تورم را در پی دارد که مردم باید هزینه آن را با افزایش هزینه‌های زندگی بپردازند.

بنابراین، خلق پول یک حق عمومی است و در شرایطی که مقام ناظر نتوانسته نظارت مطلوبی بر آن داشته باشد و انحرافات زیادی پیدا کرده، نیازمند نظارت عمومی است. از جمله انحرافات خلق پول بانکی می‌توان به تسهیلات‌دهی بی‌ضابطه بانک‌ها برای مال‌سازی یا تسهیلاتی که به اشخاص حقیقی و حقوقی مرتبط و غیرمولد داده می‌شود، اشاره کرد. به‌طور مثال پرداخت تسهیلات کلان بیش از ۶ برابر سقف قانونی، پرداخت تسهیلات به اشخاص مرتبط بیش از ۱۰۰ برابر سقف قانونی و تخلف ۴۰ برابری در اعطای تسهیلات برای ساخت ایرنمانل، از جمله تخلفات بانک آینده است که زبان انباشته‌آن به بیش از ۹۰ هزار میلیارد تومان رسیده است. بانک‌سرمایه‌نیز به دلیل عملکرد بسیار نامطلوب در تسهیلات‌دهی، که عمده آن به‌صورت کلان و به اشخاص مرتبط اعطا شده، درحال حاضر بیش از ۲۵ هزار میلیارد تومان به بانک مرکزی بدهکار است و بیش

از ۴۰ هزار میلیارد تومان زیان انباشته به بار آورده است و در شاخص «نسبت زیان انباشته به سرمایه پایه» بدترین عملکرد را در بین تمامی بانک‌های کشور دارد.

دو اثر مهم شفافیت تسهیلات بانکی

انتشار اطلاعات تسهیلات و تعهدات کلان و اشخاص مرتبط بانکی به شفافیت حدود ۵۰ درصد از کل تسهیلات بانک‌ها منجر شده است و در حداقلی‌ترین حالت ممکن، باعث می‌شود امکان بررسی و تحلیل کیفیت تسهیلات‌دهی برای کارشناسان فراهم شود و درنهایت، کیفیت سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری کشور را بهبود دهد. علاوه‌بر این انتشار این اطلاعات و ایجاد امکان «نظارت عمومی و مردمی» بر تسهیلات‌دهی بانک‌ها، تحولی بی‌سابقه در نظارت بانکی محسوب می‌شود و دو اثر بسیار مهم دارد. «جلوگیری سریع از رانت و فساد در پرداخت تسهیلات بانکی» به واسطه انتشار و نظارت عمومی بر آن، که باعث می‌شود بلافاصله، نه با تأخیر چندساله، جلوی خلق پول بی‌ضابطه، رانت‌محور و در بعضی موارد فسادآمیز بانک‌ها گرفته شود و همچنین فراهم شدن فرصت «هدایت اعتبارات بانکی» به سمت فعالیت‌های مولد و طرح‌های توسعه‌ای کلان کشور، دو اثر مهم قانون متریقی مجلس است که استمرار اجرای آن توسط بانک مرکزی، برای کشور به ارمغان می‌آورد.